UHAJI WA MBINU MPYA
NYENDO MPYA ZA HAKI ZA BINADAMU

Miongo iliyopita imeiona mienendo mipya ya haki za binadamu ikifanikiwa kustawisha haki za binadamu na pia kutafuta njia ya kuzilinda. Mfano ni:

- Kulaani kuteswa
- Kulinda haki za wanawake na watoto
- Harakati halali za kisiasa
- Wafungwa wa kisiasa wamelindwa na kuachiliwa huru
- Kufuatilia kiada za haki za binadamu

Hatuwezi kuzidi kuhimiza umuhimu wa haya majilio au mapato na vile ilikuwa vigumu kuyatekeleza.

Mbinu kwa nyendo za haki za binadamu
Mbinu tatu zilichangia kwa haya maendeleo:

1. Kustawisha desturi za kimataifa ambazo ziliunda jamii ya kanuni, mapatano na kiada
2. Kuchunguza kutimizwa kwa kiada
3. Kulaani au kuaibisha vitendo vya serikali au kutotenda ikiwa kiada zakiukwa

Upungufu
Ni wazi kuwa hizi mbinuzimeleta maendeleo makuu na inapasa ziendelee kunusuriwa na kufwatiliwa. Ni wazi pia kuna malemeo makuu kwa yale twaweza kufanya kutumia hii njia na sio maridhawa kuchambua maswala makuu kutumia njia hii.

Kueneza hii nyendo
Inasemekana kuwa huu mradi wa kuendeleza haki za binadamu wahitaji kuunda uwanja pana ambao utachukua watu wengi kutoka sekta zote za umma.
Pia yahitaji kuendeleza mikakati kamilifu ambazo zaweza kutekelezwa kutumia mbinu tofauti tofauti ambazo zinatumuka.

Mizuka ya mbinu mpya
Kote ulimwenguni, wanaharakati wa haki za binadamu waliojitolea wameanzisha kazi hii:

- Kukuza mbinu mpya
- Kujenga mitandao isiyo tarajiwa
- Kujifunza kutoka kwa sekta zisizo tarajiwa

Mradi wa mbinu mpya wa haki za binadamu (*New Tactics for Human Rights Project*) una nia ya kuwaleta pamoja hawa wazushi na kutumainisha wengine na kazi yao. Zikiwekwa pamoja, hizi visa zawakilisha mizuka ya yale tunayoweza kutekeleza kwa upande wa haki za binadamu.

Faida Ya Kufikiria Kimbinu
Katika msomo huu, tuna tahsarisha sababu sita ambazo tunaamini zitasaidia kujenga nyendo sawa ya haki za binadamu:

1. Yale ambayo tunajua inaathiri yale tunaamini twaweza kufanya; mbinu zinasaidia kuamua mkakati
2. Mbinu tofauti yaambatana na shabaha tofauti
3. Mbinu tofauti zinavutia maeneo tofauti
4. Unyumbufu wa mbinu ni chanzo cha miujiza
5. Mbinu zafunza washiriki na wazhunguzi njinsi ya kujishughulisha ulimwenguni
6. Mbinu ni njia ya kufunza na kushughulisha washiriki na waandani kwenye kazi ya kikundi

1. Mbinu zapenya njia mpya

Yale ambayo twajua kufanya yathiri yale tunaamini twaweza kufanya; mbinu zasaidia kuchagua mkakati. Tukifikiria vile tutakavyofanya, twaweza kuzuia maoni yetu kwa yale ambayo twaweza kutekeleza. Historia imejaa na mifano ambayo jawabu moja inatumika mara kwa mara bila ushindi, au ambapo mbinu mpya inachukuwa mahala pa mbinu mzee.

Mfano: Mbinu yaamua mkakati

BAOBAB ya Haki za Akina Mama (BAOBAB) na (*Civil Resource and Documentation Centre-CIRDDOC)* kule Nigeria ilikuwa inapigania kujulisha umma juu ya uhasama dhidi ya wanawake. Watu wachache huko Nigeria waliamini kuwa wanawake wanastahimili uhasama. Serikali, polisi na hata vyombo vya habari havikutilia maanai swala hili.

Vyama visivyo vya serikali (NGO) vilihabarishwa maathara ya tume ya Vienna na Tokyo na takabadhi ambazo zilivutia. Waliamua kujaribu mbinu mpya na walipanga tume duni ya uhasama dhidi ya wanawake. CIRDDOC ilitengeneza majaribio na tume duni kwenye jimbo la Amambra huko Nigeria ambayo ilikuwa inashughulikia swala la ukiukaji wa haki za binadamu. Tukio hili lilichukuliwa kama ushindi, kwa sababu watu wengi walihudhuria na ikasaidia kuleta majadiliano kwenye swala la kukiuka haki za binadamu kwa jumla na haki za akina mama. Mbinu ya kuunda tume duni ilileta matumaini.

Baadaye, Tume ya Taifa ya Nigeria Inayoshughulikia Uhasama Dhidi ya Wanawake (*Nigeria National Tribunal on Violence Against Women*) iliyoundwa ilivutia takabadhi ya wapasha habari na umma. Baada ya tume, hili swala lilisongelea kwenye ajenda ya umma na ikafungua njia timamu za kutumia mbinu tofauti kama kufundisha umma na mkandamizo. Tukio hili ni muhimu kwa pigano hili refu la kustawisha na kuhifadhi haki za akina mama kama haki za binadamu huko Nigeria.

2. Mbinu Zaathiri Shabaha Vingine

Mbinu tofauti zatumika vyeme kwa shabaha tofauti. Ni lazima tujifunze kuzimudu mbinu zetu kuambatana na shabaha zetu tukitafuta zile ambazo zitatupa matokeo kamili. Mbinu zikifeli kuathiri shabaha zetu, ni lazima tuunde mbinu mpya zitakazo tusaidia kufanya kazi.

Mfano: Mbinu Zaathiri Shabaha Vingine
Tume ya Haki za Kibinadamu na Uongofu Tekelezi (The Commission on Human Rights and Adminstrative Justice- CHRAJ) kule Ghana iliamua kushughulikia swala la Trokosi, mila inayotumika kwenye pande Fulani za nchi ambapo waganga wanaweka akina mama au wasichana kama watumwa ili kuomba msamaha kwa yale makosa au dhambi za jamaa zao.Hii tume ilitambua kuwa kutumia sheria kukomesha haya makosa haingefanikiwa na hata ingelazimisha hawa waganga kuendelea nah ii mila kisirisiri. Tume ilichagua kuzungumza na hawa waganga ikitumia njia tofauti. Ilitumia wazee wa kijiji na wataifa kwa majadiliano na wahalifu, wahanga, viongozi wengine wa umma na umma kwa jumla kuleta maelewano juu ya hiyo mila na pia ikipatiana abudi na njia za kuitupilia mbali hiyo mila bila kupoteza cheo. Kwa sababu walielewa shabaha yao, waliweza kuchagua mbinu zinazofaa. Wakati huu, zaidi ya wanawake na watoto 3,000 wameweza kuokolewa kutokana na mila ya Trokosi.

3. Mbinu zajenga Maeneo
Ikiwa jamii ya wanaopigania haki za kibinadamu yatumia mbinu moja au mbili tuu kushughulisha umaa itajikuta inavutia watu wachache tu ambao wanaelewa hiyo mbinu.Watu ambao wamezoea ubeberu wamejitenga na umma.Kuwashirikisha watu kama hawa, ni lazima tutumie mbinu zinazoambatana na mazoea au desturi zao.

Mfano: Kujenga Maeneo
A mnesty Internationa (AI) huko Netherlands ilionelea kuwa wale ambao walishiriki kwa mikakati yao ya Vitendo vya Dharura (Urgent Action) walikuwa wametimia miaka 30 na juu, lakini walitaka kuwasirikisha vijana pia. AI-Netherlands ilitumia maandishi kutumia teknologia ya simu ya mkono (Text Messaging Technology) kuwavutia na kushughulisha hawa vijana kwenye kampeni dhidhi ya kuteswa. Katika harakati za kuwafikia hili eneo, walisambaza kampeni zao kwenye tafrija za muziki na pia mahala pengine ambapo vijana hukusanyika.

4. Unyumbufu wa Mbinu au Mikakati
Unyumbufu wa mbinu ni chanzo cha miujiza.
Tukizidi kurudia zile mbinu ambazo tumetumia hapo awali, wapinzani wetu wanazoea hizo mbinu. Kumudu mbinu mpya zinasaidia kuweka wapinzani wetu macho.
Unyumbufu unakuza mafunzo kwenye pande zote.

Mfano: Unyumbufu wa Mbinu
Otpor! Chama cha wanafundi huko Serbia kilitumia mbinu flexibility kwenye harakati za kupigana dhidi ya utumwa kwenye milki ya Milosevic. Waliuita huu msogeo “Plan B.” Serikali ya Serbia ilipoanza kuwashika waandamizi,Otpor! Ilipanga maandamano mengine kwenye stesheni za polisi ambapo waandamizi walioshikwa walikuwa wamewekwa. Hii ilipatia watu fursa ya kutupilia mbali uwoga wa kushiki kwenye maandamano. Pia ilisaidia kuvunja nguvu za milki ya Milosevic.

5. Mbinu Zafunza Mashughuliko

Mbinu zafunza washiriki jinsi ya kujishughulisha ulimwenguni. Tukiendelea kufanya mazoezi, mishipa yajifunza kusonga ikiupatia bongo fursa ya kupanga na kumudu njia mpya.Tukiendelea kufanya mazoezi, mambo yazidi kuwa rahisi.

Mfano: Kufunza Washiriki Kujishughulisha Ulimwenguni

Kote ulimwenguni, watu wanowekelea maanani mahala pa makumbusho ili kuafikiana na yale yaliyopita ili waweze kupanga yale yajayo. Kutoka kwa makumbusho ya kibinafsi, kufikia makumbusho kirasmi, Watu hukusanyika mahala za makumbusho wakitafuta uganguzi, maelewano na njia za kusonga mbele. Ukumbusho ni lugha muhimu ya wanaharakati wa kupigania haki za binadamu. Hapo ndipo ukiukaji wa haki za binadamu unaonekana na kujulikana, mambo hujadiliwa na mbinu za kuzuiza ukiukaji zakuzwa. Kwa ufupi hizi mahala zaweza kuwa chombo maalum cha kukuza desturi za haki za kibinadamu.
Muungano wa Kimataifa wa Mahala za Dhamira (International Coalition of Sites of Conscience) ni mtandao wa kimataifa wa mahala za kihistoria ambao unatumia nguvu za hizi mahala kufundisha umma jinsi ya kujishughulisha na mambo ya haki za binadamu. Kwa mfano, mshiriki mmoja Memoria Abieta anapanga kufungua Nyumba ya Ukumbusho kwenye jumba moja ambayo ilitumiwa kutesa watu ili wananchi "wakumbuke kuazima kusuluhisha matatizo ya nchi yetu."

6: Mbinu ni Njia ya Kufundisha
Mbinu ni njia ya kushughulisha washiriki na waandani kwenye kazi ya kikundi. Mbinu zingine zaweza kuwa za mda mfupi na zingine za mda mrefu. Lakini zote pamoja zahitaji mpango, uratibu na mwelekeo. Zinawapa wananchi fursa ya kushiriki, kujifunza na kuazimika kwa kazi au kampeni ya kikundi. Kushiriki kutumia mbinu ni funzo muhimu kwa wafanyikazi wapya na wafanyi kazi wanaojitolea.

Mfano: Mbinu kwa mafundisho.
Kituo cha Walioteswa (*Centre for Victims of Torture,CVT*), kilichoanzisha mradi wa mbinu mpya kimeanzisha mkondo wa mazoezi kamambe na usimamizi ya wakimbizi ya kukuza uwezo wa umma na pia kuleta maelewano na ujuzi wa afya ya bongo ili kujenga jamii baada ya ukatili na ukiukaji wa haki za binadamu . CVT imeenzisha mafunzo kwenye kambi za wakimbizi kule Guinea na Sierra Leone. Haya mafunzo inatumia uwezo na usimamizi tawilishi wa hawa wakimbizi. Hawa wakimbizi majuzi wa afya ya akili wameweza kujipatia ujuzi, na pia kusaidia wengine ambao wanastahimili ili kusaidia kujenga jamii yao. Wakati huu, kuna wajuzi wa afya ya akili 122 wanaoshiriki katika huu mradi pamoja na wakimbizi maelfu ambao wanapata huduma tofauti tofauti.

Uhaji wa kubuni mbinu mpya
Kubuni mbinu mpya ni muhimu kwa kutekeleza haki za binadamu ulimwenguni. Tukipanua mafikira yetu kimkakati au kimbinu, jamii ya wanaopigania haki za binadamu wapata fursa ya kufanikiwa. Kwa ufupi:

- Mbinu chache yatupa maeneo machache. Mbinu kadha yatupa au yashirikisha maeneo makubwa.

- Kurudia mbinu moja wakati wote yaelekeza utumiaji wakati usiofaa. Mafikira ya mbinu nyumbufu yatupa fursa ya kuathiri shabaha yetu vyema.
- Mbinu iliyotumika mara kwa mara yahimiza wapinzani wetu kujitetea vyema. Unyumbufu wa mbinu unamudu mafunzo na pia miujiza.